

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

*“Проблеми конституційно-правової модернізації
держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”,
м. Київ, МАУП, 22 листопада 2012 р.*

Частина I

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 27.02.13)

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук.
С76 пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 8: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми конституційно-правової модернізації держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”, м. Київ, 22 листоп. 2012 р. — Ч. I / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2013. — 128 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

Головатий М. Ф.

Сучасний консерватизм як засіб консолідації українського суспільства.....	5
---	---

Дікареєв О. І.

Політичний процес циркумполярних країн: місцевий, регіональний та глобальний виміри.....	18
--	----

Дуднік О. Я.

Роль партії влади в процесі конституційного реформування держави на прикладі Азербайджанської республіки.....	25
---	----

Журжа І. В.

Роль і місце України у безпековій політиці Європейського Союзу	38
--	----

Ковальчук А. Ю., Ковальчук С. Ю.

Забезпечення економічних прав громадян у процесі конституційно-правової модернізації держави.....	45
---	----

Павленко В. В., Павленко В. Л.

Развитие государственной службы во Франции	48
--	----

Погорєлова І. С.

Цивілізаційні особливості європейської постіндустріальної цивілізації.....	54
--	----

Радзімовська С. Ф.

Функції державної служби.....	58
-------------------------------	----

Соколовська К. М.

Тенденції етносоціального розвитку українського суспільства.....	65
--	----

ТЕНДЕНЦІЇ ЕТНОСОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Становлення і розвиток української державності, вип. 8, с. 65–71

У процесі соціально-економічних перетворень, які нині відбуваються в Україні, кардинально трансформується соціальна структура громадянського суспільства. Виникають нові соціальні групи, пов'язані з розвитком виробництва товарів та послуг на основі приватної власності, змінюється чисельність, місце в системі суспільного виробництва, соціальне становище, субординація, система виробничих, правових і політичних зв'язків соціальних класів і верств, що сформувалися в період панування адміністративно-планової економіки. Природно, що ці процеси в умовах поліетнічності населення України та нерівномірності розселення національностей на її території мають свої етнорегіональні особливості, а міжетнічні відносини — свої соціальні аспекти.

Мета: залучення молоді до формування громадської думки щодо реформування управлінської системи самоврядування на місцях, створення альтернативних варіантів мобільного реагування на запити та проблеми населення.

Погляди, інтереси, світогляд, культура людей, як відомо, значною мірою визначаються їхнім соціальним становищем. Тому подібність соціального складу етнічних спільнот, які проживають в одній державі, є важливою умовою зміцнення між ними почуття солідарності та співробітництва.

Згідно з ст. 24 Конституції України, “громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками... етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання...”. Водночас реальне соціальне становище людей все ще значною мірою визначається місцем їх мешкання, кращими, як порівняти з селом, умовами для реалізації творчих можливостей людини, й, тим самим, для її соціального розвитку в містах, передусім великих. Звідси соціальне обличчя етнічних спільнот, зокрема, рівень освіти й кваліфікації, соціально-психологічні настановлення їхніх представників значною мірою обумовлюються співвідношенням у складі кожної з цих спільнот міського та сільського населення. Урбанізовані етнічні групи посідають зазвичай більш престижні соціальні позиції, мають більшу частку зайнятих працею вищої кваліфікації. Це чітко простежується, приміром, за показниками вищої освіти, яка є однією з головних умов отримання висококваліфікованої праці та досягнення престижних соціальних позицій.

Аналіз кваліфікаційного складу зайнятих серед семи вказаних найчисельніших етнічних спільнот України, здійснений українською дослідницею Т. М. Рудницькою, виявляє його значні відмінності та особливості пропорцій у кожної.

Провідне місце за структурними пропорціями кваліфікаційного складу зайнятих посідає єврейська етнічна група. Питома вага працівників, зайнятих в управлінні, у цієї групи є найвищою в Україні й майже вп'ятеро перевищує таку ж питому вагу у молдаван. З іншого боку, частка осіб, зайнятих некваліфікованою фізичною працею, в євреїв більш як уп'ятеро менша, ніж у молдаван. Найбільша проти інших етнічних спільнот частка всіх працевлаштованих у євреїв зайнята висококваліфікованою розумовою працею, що разом зі спеціалістами, зайнятими на посадах, які вимагають середньої спеціальної освіти, становить понад половину продуктивної частини цієї етнічної групи. Російська етнічна група, питома вага якої серед

усіх зайнятих дорівнює 22,7 %, становить третину зайнятих у науці та приблизно 30 % усіх управлінців України.

Пропорції кваліфікаційного складу зайнятих серед українців у цілому відповідають середньому рівню, якщо порівняти з іншими етнічними спільнотами. Проте до сьогодні залишається досить значною частка людей некваліфікованої фізичної праці — вона становить більш як чверть усіх зайнятих українців.

Констатуючи здатність професійно-кваліфікаційної структури таких етнічних спільнот України, як євреї, росіяни та білоруси, розв'язувати сучасні соціальні та економічні проблеми, Т. М. Рудницька водночас робить цілком слушний висновок про те, що “молдавани, болгары й поляки, а також українці потребують спеціальної уваги з боку держави для модернізації їхнього трудового потенціалу”.

Особливою є ситуація українців як титульного етносу держави, чий трудовий потенціал останніми роками почав модернізуватися, але темпи цієї модернізації ще досить незначні.

Справді, об'єктивні соціальні процеси не є незалежними від свідомої діяльності людей, партій, державних інституцій. Суттєвий вплив на ці процеси справляє, зокрема, такий потужний суб'єктивний фактор, як соціальна політика держави. Так, реформування соціально-економічних відносин у сфері сільського господарства, що здійснюється відповідно до указів Президента й рішень уряду, знаменують собою початок процесу кардинальних змін у соціальній структурі сільського населення. Формування численного середнього класу в аграрному виробництві стане водночас важливим кроком на шляху підвищення соціальних позицій, а також освітнього рівня й культурно-побутових умов життя переважно сільських за місцем свого розселення національностей та наближення їх за цими показниками до більш урбанізованих етнічних груп.

Таким чином, одним із важливих наслідків реформування соціально-економічних відносин на селі є те, що ці реформи сприяють вирівнюванню соціальної структури національнос-

тей, а відтак — стимулюють зближення їхніх інтересів, зміцнення солідарності та співробітництва.

Етнічне — невідривний вимір людського співжиття. В умовах поліетнічності населення України її етнонаціональна політика є важливою складовою гуманітарної політики держави в цілому. Це пов'язане з тим, що консолідація українського суспільства й, тим самим, зміцнення української державності можливі лише за умови створення сприятливих умов для розвитку всіх етнічних спільнот, оптимального врахування їхніх інтересів.

Етнонаціональна політика базується на принципах нерозривності прав людини й прав національностей; рівності конституційних прав і свобод та рівності перед законом усіх громадян незалежно від їхнього етнічного походження; гарантуванні повної та рівноправної участі громадян України різних національностей у всіх сферах життя українського суспільства; розв'язанні етнополітичних суперечностей і конфліктів мирними засобами.

Сутність, пріоритети й мета державної етнонаціональної політики України повною мірою відповідають Конституції України та міжнародним правовим актам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Окремим надзвичайно важливим напрямком державної етнонаціональної політики є мовна політика, від виваженості якої значною мірою залежить стабільність міжнаціональних відносин у державі, мир і злагода в суспільстві. Мовна політика, що становить систему поглядів, принципів і пріоритетів щодо етномовного розвитку країни, виходить з потреби забезпечення розвитку України як суверенної демократичної держави, консолідації українського народу, а також створення такої суспільної атмосфери, яка б унеможливлювала будь-які ускладнення чи конфлікти на мовному ґрунті. Важливою умовою цього є реалізація загальнонаціональних інтересів у сфері культурно-мовного будівництва та якнайповніше задоволення мовних потреб усіх етнічних спільнот України. В

основі мовної політики лежить принцип оптимізації мовних відносин в Україні, за яким українська мова як державна змогла б реалізувати свою державотворчу й консолідуючу роль і утвердитися як основний засіб функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України одночасно зі створенням умов для вільного розвитку й функціонування російської та інших мов національних меншин.

Значною мірою саме завдяки зваженій державній етнонаціональній політиці Україні впродовж усього періоду її незалежності вдалося уникнути драматичних міжнаціональних конфліктів, що розгорілися у багатьох пострадянських та інших країнах.

Нинішня етнополітична ситуація в Україні визначається, передусім, логікою розвитку етнонаціональних процесів, відправним пунктом яких стало проголошення незалежності нашої держави; тривають етнокультурне відродження й консолідація титульної української нації, корінних народів та національних меншин, структурування останніх як сталих елементів українського суспільства та активних суб'єктів етнополітичного життя. Спостерігаються позитивні зрушення, пов'язані з розширенням сфери функціонування української мови як державної та утвердженням у свідомості громадян усіх національностей своєї належності до української політичної нації.

Отже, спираючись на історичний досвід державотворення, зокрема на демократичні принципи Української Народної Республіки, у налагодженні міжнаціональних відносин, Верховна Рада у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. проголосила, що громадяни всіх національностей становлять її народ. Гарантії усім національностям, що мешкають на території України, права їхнього вільного національно-культурного розвитку зафіксовані у Конституції. Характерно, що відродження державності України було здебільшого позитивно сприйняте представниками всіх націй і народностей, які мешкають на її території. Важливим

є також те, що наша держава не тільки задекларувала, а й послідовно здійснює політичний курс на утвердження рівності перед законом усіх національних громад, що створює міцну основу демократії.

Україна — поліетнічна країна. Неукраїнське населення чітко поділяється на кілька когортних груп. Першу становлять росіяни (понад 11,3 млн чол.), другу — етноси, чисельність яких перевищує сотисячний рубіж. Загальна частка їх у народонаселенні становить 0,6 відсотка. Ці дані змінюються у зв'язку з посиленням міграційних процесів, проте мало впливають на усталену етнічну мапу України. Важливими складовими багатонаціональної реальності є характер розселення, переважний тип поселення, домінантна релігійна орієнтація етнічних громад.

Із проголошенням незалежності Верховна Рада України прийняла Декларацію прав національностей. Законами України “Про національні меншини в Україні”, “Про освіту”, “Про мови”, “Основи законодавства України про культуру” створені сприятливі умови для культурного й духовного піднесення представників усіх націй і народностей, які живуть на території України. Надзвичайно важливе значення має забезпечення функціонування поряд із державною українською мовою мов національних меншин, якщо вони проживають компактно у межах певних адміністративно територіальних одиниць. Усі вони вільно сповідують свою релігію, їм гарантується право використовувати свою національну символіку, відзначати національні свята тощо.

Українським фондом культури створена і реалізується спеціальна програма “Збереження і розвиток культур народів, які живуть на теренах України”. Особлива увага приділяється підготовці кадрів викладачів — представників іноетнічних груп населення. Така робота провадиться в Київському, Львівському, Сімферопольському, Ужгородському, Чернівецькому університетах. Велику роль у подальшому розвитку української мови і культури, мов і культур національних

меншин відіграє Комплексна програма основних напрямів розвитку культури на період до 2015 р.

Завдяки тому, що українська державність розбудовується з урахуванням інтересів представників усіх націй і народностей, що мешкають на її території, Україна, як і більшість західноєвропейських держав, залишається однією з найбільших в етнічному відношенні.

Література

1. *Вілков В. Ю., Салтовський О. І.* Людина і світ: навчальний посібник. — К.: “Кондор”, 2001. — 208 с.
2. *Людина і світ: підручник* / Гол. ред. Л. В. Губернський. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. — 349 с.
3. *Новітня історія України: підручник* / За ред. А. Г. Слюсаренка та ін. — К.: Вища школа, 2002. — 719 с.
4. *Україна в цифрах 2005 року. Статистичний довідник* / За ред. О. Г. Осауленка. — К.: “Консультант”, 2005. — 262 с.
5. *Українське народознавство: навч. посіб.* / За ред. С. П. Павлюка. Передмова М. Г. Жулинського. — К.: “Знання”, 2006. — 568 с.